

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ

НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата мр Немање Б. Радусиновића

Одлуком Наставно-научног већа Факултета бр. 01-796/2-4.10. од 23.04.2018. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Немање Б. Радусиновића под насловом:

ЕСТЕТИЧКА СВЕСТ И КРЕАТИВНИ ПРОЦЕС У САВРЕМЕНОЈ СРПСКОЈ
АРХИТЕКТУРИ НА ПРИМЕРУ БУЛЕВАРА ОСЛОБОЂЕЊА У НОВОМ САДУ

Након прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са кандидатом, Комисија је сачинила следећи

Р Е Ф Е Р А Т

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 80/08, 84/10 и 89/12), а у складу са Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 12.06.2012. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 25. 06.2012. године, донело одлуку бр. бр. 01-827/2-5.15 којом је образована Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата, мр Немање Радусиновића, дипл. инж. арх., под насловом „Естетичка свест и креативни процес у архитектури: тумачење савремене српске архитектуре на примеру Булеvara ослобођења у Новом Саду”, у следећем саставу:

- др Владимир Мако, председник Комисије редовни професор, Архитектонски факултет у Београду,
- арх. Зоран Лазовић, члан Комисије редовни професор, Архитектонски факултет у Београду, и
- др Миодраг Шуваковић, члан Комисије редовни професор Факултета за медије и комуникације, Универзитета Сингидунум у Београду.

На основу члана 32. (с2) Закона о високом образовању (“Сл. Гласник РС”, бр 76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08 и 44/10), а у вези са чланом 162. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/08, 84/10 и 89/12) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 18.12.2012. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 24.12.2012. године, донело одлуку број 01-2137/8.7 да се мр Немањи радусиновићу, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом **„Естетичка свест и креативни процес у савременој српској архитектури на примеру Булевара ослобођења у Новом Саду”** и да се за ментора именује др Владимир Мако, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Завршену Докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија априла 2018. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ”, бр.116/17 - пречишћен текст), члана 37. Правилника о докторским академским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 16.04.2018. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 23.04.2018. године, донело одлуку број 01-796/2-4.10 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата под насловом **„Естетичка свест и креативни процес у савременој српској архитектури на примеру Булевара ослобођења у Новом Саду”** у саставу:

- др Владимир Мако, председник Комисије редовни професор, Архитектонски факултет у Београду,
- арх. Зоран Лазовић, члан Комисије редовни професор, Архитектонски факултет у Београду, и
- др Миодраг Шуваковић, члан Комисије редовни професор Факултета за медије и комуникације, Универзитета Сингидунум у Београду.

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Историја, теорија и естетика архитектуре и визуелних уметности и обнова градитељског наслеђа*, за које је Факултет матичан.

Ментор предметне дисертације је др Владимир Мако, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

Списак радова који квалификују професора др Владимира Мако за ментора докторске дисертације:

1.3. Биографски подаци о кандидату

Немања Радусиновић је рођен 07.04.1971. године у Зајечару. Кандидат је 1998. године завршио основне студије – Архитектонски факултет Универзитета у Београду, Србија. Последипломске – магистарске студије, кандидат је завршио на College of Architecture and Planning, Ball State University, Muncie, Indiana, USA, одбраном магистарског рада *Bulding as a Metaphor for a Gateway*. Решењем о нострификацији од 03. марта 2005. године, Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду, кандидат је добио звање магистра Архитектонских и Урбанистичких наука у Србији. Научно-образовно радно искуство кандидата обухвата стручни рад као асистент на Архитектонском факултету, државног универзитета у америчкој држави Индијана, College of Architecture and Planning, Ball State University, Muncie, Indiana, USA, у периоду од 1998. до 1999. године. Од 2005. до 2006. године, кандидат је радио на Факултету техничких наука – одсек за архитектуру, Универзитет у Новом Саду, као сарадник у настави и вежбама, на предмету Пројектовање. Стручни рад у иностранству остварио је радећи на интернационалним пројектима у светски реномираној компанији *Arquitectonica International*, Мајами, САД, и на значајним пројектима у Њујорку у компанији „*Schwartz Architects*“. Више пута је награђиван у сфери архитектуре, излагао је радове на самосталним и колективним изложбама, објављивао је радове у стручним публикацијама. Члан је Инжењерске Коморе Србије, Друштва архитеката Новог Сада и Удружења примењених уметника и дизајнера Војводине – УПИДИВ. Стручно ауторски рад остварује у бироу за пројектовање *Architectum* од његовог оснивања 2004. године.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација изложена је на 186 нумерисаних страница.

У делу који претходи нумерисаном делу рада дати су: насловне стране на српском и енглеском језику, резиме на српском и енглеском језику, садржај, списак скраћеница и списак илустрација.

Основни текст дисертације изложен је на 175 странице. Иза основног текста следи списак коришћене литературе и извори, прилози (графички материјал који подразумева 121 илустрације и 3 табеле) и биографија кандидата.

Докторска дисертација подељена је у шест целина: Увод, Архитектонско дело, естетичка свест и креативни процес – историјски осврт и теоријска подлога, Естетски аспекти – елементи који указују на постојање естетичке свести у архитектури – анализа, Прикази и анализа јавних објеката завршене урбанистичке целине, Резултати и практична примена и Закључак.

Поменути делови дисертације подељени су у подцелине, а докторска дисертација је прегледно систематизирана према следећем садржају:

1. УВОД

Предмет истраживања. Генерални мотиви и теоријске оријентације.

Тематски оквир и значај истраживања

Осврт на досадашња научна истраживања

Систем научних хипотеза

Теоријске поставке истраживања

Осврт на историјске изворе и методолошка поставка истраживања

2. АРХИТЕКТОНСКО ДЕЛО, ЕСТЕТИЧКА СВЕСТ И КРЕАТИВНИ ПРОЦЕС – ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ И ТЕОРИЈСКА ПОДЛОГА

3. ЕСТЕТИЧКИ АСПЕКТИ – ЕЛЕМЕНТИ КОЈИ УКАЗУЈУ НА ПОСТОЈАЊЕ ЕСТЕТИЧКЕ СВЕСТИ У АРХИТЕКТУРИ - АНАЛИЗА

3.1. Опажајни естетски аспекти у архитектури

3.2. Доживљајни естетски аспекти у архитектури

3.2.1. Естетска намера или став архитекте – ствараоца

3.2.2. Интуиција или идеја архитектонског стварања

3.2.3. Имагинација или тема у архитектури објекта

3.2.4. Спекулативно размишљање или карактер архитектонског објекта

4. ПРИКАЗИ И АНАЛИЗА ЈАВНИХ ОБЈЕКТА ЗАВРШЕНЕ УРБАНИСТИЧКЕ ЦЕЛИНЕ

4.1. Булевар Јаше Томића 06

4.2. Булевар Ослобођења 03

4.3. Булевар Ослобођења 02

4.4. Булевар Ослобођења 05

4.5. Булевар Ослобођења 11

4.6. Булевар Ослобођења 27

4.7. Булевар Ослобођења 31

4.8. Булевар Ослобођења 18

4.9. Булевар Ослобођења 30

4.10. Булевар Ослобођења 30а

4.11. Булевар Ослобођења 46а

4.12. Булевар Ослобођења 69

4.13. Булевар Ослобођења 71

4.14. Булевар Ослобођења 56а

4.15. Булевар Ослобођења 58

4.16. Булевар Ослобођења 81

4.18. Футошка улица 1а

4.19. Булевар Ослобођења 76

4.20. Булевар Ослобођења 78

4.21. Булевар Ослобођења 80

4.22. Булевар Ослобођења 92

4.23. Булевар Ослобођења 100

4.24. Булевар Ослобођења 127

4.25. Булевар Ослобођења 129

4.26. Булевар Ослобођења 131

4.27. Булевар Ослобођења 133

4.28. Народног Фронта 10

4.29. Булевар Ослобођења 102

4.30. Народног Фронта 12

5. РЕЗУЛТАТИ И ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА

ЗАКЉУЧАК

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОЗИ

БИОГРАФИЈА

Изјава о ауторству

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Изјава о коришћењу

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Увод у рад представља основне информације и објашњење истраживања. Поред предмета истраживања, генералних мотива, теоријских оријентација и тематског оквира и значаја истраживања у уводу су приказани и осврт на досадашња научна истраживања везаних за тему, систем научних хипотеза, теоријске поставке и осврт на историјске изворе и методолошка поставка истраживања.

Први део обухвата историјски преглед настанка и развоја дела урбане средине Новог Сада, односно Булевара Ослобођења, којим се анализа дисертације непосредно бави. Објашњава се основни социо – политички контекст периода у којима се целина развијала, као и питања утицаја овога контекста на развој естетичке свести код архитектата који су били главни креативни актери овога процеса.

Други део садржи два сегмента истраживања. Првом сегмент разматра природу естетичких аспеката који могу да укажу на постојање естетичке свести у креативном процесу. Анализа теоријских поставки обухвата савремена питања везана за естетску комуникацију у оквирима опажајних, доживљајних, интуитивних и имагинативних аспеката, као и њихову улогу у обликовању естетске намере и става ствараоца. Тиме се јасно успоставља веза између теоријског развоја и креативног практичног деловања и њиховог међуодноса у процесу стварања архитектонског дела. Посебно се кроз потврђивање постојања естетске намере ствараоца, разматрају облици естетске комуникације значајни као елементи идентификације културно – политичког контекста настанка дела.

Други сегмент се бави непосредном анализом изабраних архитектонских примера у циљу критичког сагледавања степена развијености естетичке свести појединачних архитектата, као и њен однос према елементима естетске комуникације и обликовања перцептивних вредности. У обзир су узети релевантни елементи, као што су непосредна позиција објекта у односу на урбану матрицу, време настанка као индикатора социо – политичких утицаја на формирање естетске намере, као и свеобухватни однос анализираних објеката према осталом градитељском контексту. Ове анализе и чине окосницу целокупне дисертације.

Трећи део сумира резултате анализе, као и практичну примену стечених сазнања о аспектима естетичке свести идентификоване у креативном процесу. При томе се успоставља метода валоризације која има за циљ свођење резултата на параметре који могу и у даљем истраживању сличних тема да допринесу разумевању проблема којом се дисертација бави.

Закључак садржи коначно сумирање прикупљених резултата истраживања, проверу валидности почетних хипотеза и постављених циљева рада, као и дате могућности правца даљих истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Истраживање кандидата Немање Б. Радусиновића представља научну студију о репрезентацији савремене српске архитектуре кроз аспект естетичке свести и креативног процеса. Значај предложеног истраживања огледа се у научној интерпретацији и објашњењима модерне архитектуре Новог Сада која до сада није била ближе сагледана и истражена, будући да је студија проблема рађена са становишта естетичке свести и њених кључних аспеката препознавања, примарним посматрањем односа архитектуре и друштвеног контекста настанка.

Рад кандидата представља прилог проучавању историје српске модерне архитектуре на примерима Новог Сада. Оригиналност докторске дисертације Немање Б. Радусиновића огледа се, пре свега, у јасном указивању на модерну архитектуру Новог Сада као на језичку структуру визуелног језика која, посредством естетике и друштвеног значења, заступа одређени систем вредности и формира и дефинише знање и његову динамичку структуру. Оригиналност се огледа у примењеном интерпретативном моделу којим су, кроз однос између модерне архитектуре, естетске теорије и њене употребе у пракси, као и друштвеног контекста, кроз моделе знања о самоуправном социјализму у одређеном урбаном контексту, коришћени аналитички модели, до сада ретко коришћени као грађа о архитектури. Поред тога, оригиналност дисертације представља и проширење и продубљивање разумевања и научне интерпретације модерне архитектуре као друштвеног феномена или као просторног окружења за нове друштвене феномене.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидат је у оквиру докторске дисертације користио обимну литературу, бројне релевантне примарне и секундарне изворе. Рад је постављен у интердисциплинарно-културолошку перспективу студије репрезентације модерне архитектуре, што је захтевало методолошки поступак у коме се анализа одвија паралелно са синтезом.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Рад је теоријски и методолошки коректно постављен уз јасно дефинисање оквира истраживања кроз хронолошки аспект и применом историографског метода, али и увођењем метода естетичке валоризације. Процес критичке анализе грађе одвијао се примарном критичком анализом, а потом, поступак се усмеравао ка испитивању естетског и креативног садржаја и значења. Применом ове методологије избегнута је

опасност од некохереног и неконзистентног приступа естетичкој валоризацији архитектуре. Такође, овиме је омогућена научна синтеза што је био један од циљева истраживања. Прецизно изоловани сегменти понаособ су посматрани у односу на контекст, редоследом којим се најпре утврђују позиције унутар архитектонског дискурса, о позицији аутора архитектонских објеката и урбанистичког контекста.

3.4. Применљивост остварених резултата

Примењивост остварених резултата до којих је кандидат дошао приликом израде докторске дисертације може се очекивати најпре у области креативног приступа у савременој архитектури, али и одређивања аспеката валоризације естетичког значења досегнутог у архитектонском изразу.

Применљивост остварених резултата до којих је кандидат дошао приликом израде докторске дисертације може се очекивати и у различитим областима, која се тичу пре свега репрезентације архитектонске и урбанистичке културе у другим дискурсима у ширем друштвеном контексту. Комисија сматра да коришћени методолошки оквир, који је примењен у дисертацији, може постати основ за даља истраживања не само односа архитектуре и естетског значења, већ и, премештањем у било који од дискурса бављења архитектуром, релација архитектуре са другим текстовима културе.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Докторска дисертација Немање Б. Радусиновића показује да кандидат поседује способност за самосталан научно-истраживачки рад. То се огледа у чињеници да је кандидат у процесу израде и финализације рада овладао различитим методама научног истраживања и повезивањем знања, метода и теоријских фокуса из теорије и праксе архитектуре. Дисертација указује на способност кандидата да изведе научно релевантну интерпретацију примарних и примену секундарних извора, и тако оствари научну синтезу. Између осталог, способност за самосталан научно-истраживачки рад огледа се и у чињеници да је кандидат успео да самостално издвоји и постави иновативан проблем, циљ и полазне хипотезе истраживања, а да применом адекватне научне методологије и особеног методолошког поступка, у коме се анализа одвија паралелно са синтезом, приступи доказивању постављених хипотеза што је на крају довело до научно релевантних закључака.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Комисија издваја следеће научне доприносе докторске дисертације Немање Б. Радусиновића:

1. Темељни историјски преглед и научна анализа изабране модерне архитектуре Новог Сада, са погледом на шири контекст Српске архитектуре у последњих шездесет година.
2. Интердисциплинарно-културолошка перспектива научне анализе репрезентације модерне архитектуре и естетичке теорије.
3. Јасан приказ функционисања естетичког и креативног мишљења у етатистичком режиму.

4. Коначно, кандидат је остварио укупан и темељан увид у до сада неистражену грађу која се непосредно или посредно односи на модерну архитектуру Новог Сада чиме је дисертација обухватила нова и оригинална сазнања о предмету и проблему истраживања. Тиме је остварен и допринос унапређењу знања у матичној научној области, као и основа за даља истраживања у матичној и њој блиским научним и уметничким областима.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Научни доприноси који су остварени у дисертацији представљају унапређење научних знања, јер у поређењу са постојећим стањем у науци, редефинишу и квалитативно ревалоризују досадашња тумачења модерне архитектуре Новог Сада. Дисертација пружа нова сазнања и тумачења која су настала надовезивањем на досадашња научна сазнања о модерној архитектури у Србији.

4.3. Верификација научних доприноса

M24

Radusinovic, Nemanja, „AESTHETIC CONSCIOUSNESS IN CONTEMPORARY SERBIAN ARCHITECTURE: 'BULEVAR OSLOBODJENJA', NOVI SAD, SERBIA,“ u *Serbian architectural journal*, VOL.10, 2018. (prihvaćeno za objavljivanje) (ISSN 1821-3952)

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу анализе дисертације кандидата Немање Б. Радусиновића, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом, те да су структура дисертације, теоријски присуп и оквир, као и примењена научна методологија и сви елементи обраде у потпуности у складу са пријавом на коју је Универзитет у Београду дао сагласност.

Дисертација је задовољила све критеријуме обима, квалитета и научног доприноса. Комисија истиче да дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме и пружа научни допринос ужој научној области *Историја, теорија и естетика архитектуре и визуелних уметности и обнова градитељског наслеђа у теоријском и историографском смислу*. Комисија позитивно оцењује све резултате и научне доприносе дисертације. Докторска дисертација представља темељан, свеобухватан и систематичан рад о односу архитектуре и естетичког мишљења и његовог утицаја на праксу. У том смислу, Комисија наглашава могућност примене оригиналних резултата дисертације.

На основу свега напред наведеног, Комисија предлаже Научно-наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом **„Естетичка свест и креативни процес у савременој архитектури на примеру Булевар Ослобођења у Новом Саду”** кандидата Немање Б. Радусиновића, дипломираног инжењера архитектуре, прихвати, изложи на увид јавности и упуту на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 11. 05. 2018. год.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Владимир Мако, редовни професор, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Арх. Зоран Лазовић, редовни професор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Миодраг Шуваковић, редовни професор,
Универзитет Сингидунум